

midlet har relativt nylig blitt godkjent i Norge, og heftet tar sikte på å møte behovet for informasjon som forfatterne har erfaring for finnes på området.

Heftet tar opp legemidlets farmakologi og den kliniske bruken i to omtrent like store bolker. Det har en fylldig og oppdatert referanseliste med nesten 100 referanser, og et nyttig stikkordregister som letter bruken av heftet som et oppslagsverk. Flere illustrasjoner bidrar til å øke lesevennligheten.

På samme måte som det forrige heftet, gis et objektivt og balansert bilde av fordeler og ulemper med legemidlet. Det er særlig ufullt at kliniske forhold ved naltrexon diskuteres i forhold til de to andre legemidlene som brukes ved opiatavhengighet, metadon og buprenorfin. Det kunne kanskje vært gjort enda mer ut av dette, og det hadde vært ønskelig at det ble tatt opp hvordan man håndterer situasjonen som oppstår når pasientene har behov for sterke smertestillende legemidler. På den annen side er det bra at andre mulige bruksområder for naltrexon også nevnes, siden legemidlet er godkjent på andre indikasjoner i andre land. Dessverre virker heftet noe mindre gjennomarbeidet enn det forrige; det skjemmes blant annet av en rekke trykkfeil.

Alt i alt gir heftet verdifull informasjon til alle som kommer i kontakt med naltrexon i behandlingen av opiatavhengighet. Som det forrige heftet er også dette gratis, og kan fåes ved henvendelse enten til Divisjon for rettsstoksikologi og rusmiddel-forskning ved Nasjonalt folkehelseinstitutt, eller til Regionalt legemiddelinformasjons-senter eller Seksjon for kliniske rusmiddel-problemer ved Ullevål sykehus.

Olav Spigset

Avdeling for legemidler
St. Olavs Hospital
Trondheim

Litteratur

1. Spigset O. Nyttig om buprenorfin i behandlingen av opiatavhengighet: Tidsskr Nor Lægeforen 2002; 10: 1045–6.

Språklige bilder og forståelse

Georg Lakoff, Mark Johnson

Hverdagslivets metaforer

Fornuft, følelser og menneskehjernen. 228 s, ill. Oslo: Pax, 2003. Pris NOK 268 ISBN 82-530-2474-6

Hverdagslivets metaforer er en norsk oversettelse av klassikeren *Metaphors we live by*, utgitt første gang i 1980. Forfatterne, lingvisten George Lakoff og filosofen Mark Johnson, ønsker med denne boken å demonstrere at språklige bilder eller metaforer er mer enn et poetisk og retorisk virkemiddel. De hevder at metaforene betyr mer for måten vi tenker på enn vår logisk

orienterte kultur har vært villig til å akseptere.

I første del av boken viser forfatterne hvordan metaforer knyttet til romlighet gjennomsyrer språket: «Han er i *toppform*», «Det går *nedover* med ham» (sunnhet og liv er opp; sykdom og død er ned). Metaforer kan også gjenspeile hva en ting eller et fenomen virkelig er eller består av: «Han *brøt sammen*» (sinnet er en maskin), «Den opplevelsen *knuste ham*» (sinnet er en skjør gjenstand). En variant av slike metaforer er uttrykk som gir ikke-menneskelige ting eller fenomener menneskelige motivasjoner eller kjennetegn: «*Kreften* innhentet ham til slutt» (sykdommen er et menneske eller mer presist en fiende). De siste kapitlene i boken omhandler mer grunnleggende filosofiske spørsmål. Forfatterne argumenterer for et pragmatisk begrep om sannhet som står mellom troen på at sannheten enten er absolutt objektiv eller subjektiv.

Hverdagslivets metaforer er en lettlest bok som på relativt få sider belyser grunnleggende trekk ved vår forståelse av virkeligheten. Ett hovedbudskap i boken er nødvendigheten av en kritisk bevissthet om hvordan metaforiske begreper preger måten vi forstår og forholder oss til virkeligheten. Jeg tror boken kan vekke undring og ettertanke hos medisinerne. Metaforiske begreper står sentralt både når vi former virkeligheten gjennom klinisk og samfunnsmedisinsk praksis, og når vi skaper kunnskap om virkeligheten gjennom forskning.

Jan C. Frich

Nevrologisk avdeling
Ullevål universitetssykehus

Tobakk og helseskader

Knut-Olaf Haustein

Tobacco or health?

Physiological and social damages caused by tobacco smoking. 446 s, tab, ill. Heidelberg: Springer, 2003. Pris GBP 63 ISBN 3-540-44031-3

I forhold til de betydelige skadevirkningene i forbindelse med bruk av tobakk og det store antall vitenskapelige artikler som publiseres hvert år, foreligger det relativt få bøker om emnet. Spesielt er det et stort behov for en bok som kan gi en generell oversikt over helseskader i forbindelse med bruk av tobakk. Forfatteren angir at boken er ment å henvende seg til fagfolk og sosiologer så vel som til politikere.

Boken er oversatt fra tysk. Forfatteren påpeker imidlertid at boken er utvidet og

oppdatert i forhold til den tyske utgaven. Boken består av 15 kapitler som tar for seg emner som tobakkens historie, tilsetningsstoffer i tobakk, nikotinavhengighet, en rekke helseskadelige effekter, røykeavvenning, reklameforbud og politikk og tobakksindustri.

Boken inneholder et meget stort antall referanser og for enkelte underkapitler opptar listen av referanser nesten like mange sider som teksten. På mange områder er boken meget detaljert. Den store detaljrikdommen gjør imidlertid at boken er vanskelig tilgjengelig og den er ikke egnet til å gi en generell innføring i emnet tobakk og helseskader. Emner som passiv røyking, hjerteinfarkt og lungekreft har dessuten fått en forbausende liten omtale. Tobakksprodukter som snus og skrå er bare omtalt på et par sider og røyking av rullings er ikke omtalt. Forfatteren er farmakolog og kapitlene som omhandler forfatterens spesialområder, nemlig nikotinavhengighet og farmakoterapi av nikotinavhengighet, er meget leseverdige.

Til tross for at boken har mangler, har den betydelig verdi som oppslagsbok og bør finnes i fagbiblioteker.

Tore Sanner

Institutt for kreftforskning
Det Norske Radiumhospital

Er kunnskapsbasert medisin virkelig kunnskapsbasert?

Stefan Priebe, Mike Slade, red

Evidence in mental health

267 s, tab, fig. New York: Brunner-Routledge, 2002. Pris GBP 28 ISBN 0-415-23692-4

Denne boken henvender seg til et bredt publikum. Den er en artikkelsamling som evaluerer en rekke ulike forskningsmetoder og typer kunnskap. Samtidig som det er et økende krav om at behandling av psykiske lidelser skal være kunnskapsbasert, hersker det betydelig uklarhet med hensyn til hva slags kunnskap forskere skal produsere, og hva bevilgende myndigheter skal se etter. I alt 26 bidragsytere prøver å kaste lys over disse spørsmålene.

Boken består av 21 kapitler fordelt på de fire hovedområdene: «Context», «Methodological approaches», «Applying the evidence» og «The way forward». Den er skrevet i et klart språk, og behandler selv kompliserte spørsmål på en forståelig måte. *Evidence in mental health* er en viktig bok. Den representerer på mange måter noe av det beste i britisk akademisk tradisjon. Her er ingen lettvinne svar, men en grundig og reflektert drøfting av viktige og vanskelige spørsmål. Boken gjør det tydelig at vi må ta kunnskap på alvor. For eksempel er det uholdbart å se bort fra resultatene av rando-

miserte kontrollerte undersøkelser. De har sterkere beviskraft enn alle andre undersøkelser. Men vi må også ta på alvor at slike undersøkelser langt fra gir noe fasitsvar på klinisk utfordring. De vil nesten alltid ha en så forenklet behandlingsprotokoll (bare en type intervensjon) og snevre resultatmål (som regel symptomnivå), at det blir vanskelig å vurdere resultatenes validitet for vanlig praksis. Dette problemet forsterkes ytterligere ved at inklusjons- og eksklusjonskriterier skaper så spesielle pasientmaterialer at det er vanskelig å vite hvilke pasienter funnene er gyldige for. Derfor må slike undersøkelser suppleres med andre design og andre undersøkelsesmetoder. Denne boken vil det gjøre det vanskeligere for de skråsikre, men for dem som ønsker nyansert og grundig diskusjon, er den etter min mening en gullgrube. Den burde leses av forskere, klinikere og administratører med ansvar for tilbud til pasienter med psykiske plager.

Svein Friis
 Psykiatrisk divisjon
 Ullevål universitetssykehus

Psykiske lidelser i samfunnsperspektiv

Reidun Norvoll, red

Samfunn og psykiske lidelser

302 s. Oslo: Gyldendal, 2002. Pris NOK 320
 ISBN 82-05-30150-6

Det er alltid nødvendig med fokus på sammenhengen mellom samfunnsmessige forhold og psykiske lidelser. Det er også lett å peke på områder som kan forbedres.

Hensikten med denne boken er å gi en introduksjon til samfunnsvi-

tenskapelige perspektiver på psykiske lidelser, psykisk helsevern og psykiatri.

Reidun Norvoll, som er både sykepleier og sosiolog, har redigert boken. Hun har skrevet fem av de tolv kapitlene; om samfunnsfagenes bidrag til kunnskap om psykiske lidelser, samfunnsvitenskapelige perspektiver på psykiske lidelser, psykiske lidelser som sosial prosess, makt og kontroll innenfor psykisk helsevern samt et avslutningskapittel. Christine Friestad (sosial ulikhet og psykiske lidelser), Nora Sveaas og Marianne Jakobsen (erfaringer fra psykososialt arbeid med flykninger), Sunniva Ørstavik (en teoretisk analyse av brukerperspektivet), Kari Ludvigsen (forståelse og praksis knyttet til psykiske lidelser 1850–1920), Per Bernhard Pedersen (deinstitusjonaliseringen av det psykiske helsevern), Helge Ramsdal (om

formingen av det kommunale psykiatريفeltet) og Trond Hatling (om bruk av tvang innenfor psykisk helsevern) er de øvrige bidragsytere.

Boken gir en grundig og interessant beskrivelse av mange sosialpsykiatriske aspekter. Men man sitter av og til igjen med en opplevelse av at eksempelvis bruk av medikamenter og tvangstiltak har som hovedhensikt å tilfredsstille behandlernes kontrollbehov og ikke genuine ønsker om å hjelpe pasientene.

Det mest pasientnære kapitlet er det om innvandrere, og det blir for denne anmelder også det mest spennende. Det bidrar til å rette fokus mot muligheter fremover, og ikke så mye om urett som er begått bakover i tid. Det tilbakeskuende perspektivet blir mest uttalt i det åttende kapitlet, som dekker perioden 1850–1920. Her ville det vært interessant med en oppdatering om dagens situasjon.

Avstanden til dagens praktiske psykiatri blir derfor i største laget. De fleste sentrale norske psykiatriske klinikere og forskere er ikke siteret i den ellers meget omfattende litteraturlisten. En stor og viktig internasjonal studie om tidlig intervensjon ved psykoser (TIPS), som ledes fra Norge, er heller ikke nevnt, selv om målsetningen er å hjelpe alvorlig psykiatrisk syke tilbake i en samfunnsfunksjon så tidlig som mulig.

Til tross for disse innvendingene anbefales boken til alle som ønsker å se psykiatrien i en bredere samfunnsmessig perspektiv.

Øivind Ekeberg
 Akuttmedisinsk avdeling
 Ullevål universitetssykehus

Uspesifikt om laboratorieanalyser

Vincent Marks, Thomas Cantor, Dusan Mesko, Rudolf Pullmann, Gabriela Nosavola

Differential diagnosis of laboratory medicine

A quick reference for physicians. 1100 s, tab. Heidelberg: Springer, 2002. Pris USD 49,95
 ISBN 3-540-43057-1

Boken er ifølge forordet skrevet for leger innen alle spesialiteter, tannleger, laboratorieteknikere, farmasøyter samt medisins- og sykepleiestudenter. Boken er tettpakket med informasjon om ulike laboratorieanalyser og om hvordan disse slår ut ved ulike lidelser.

På 570 av bokens 1100 sider beskrives 850 ulike analyser med en kort redegjørelse for biokjemien i tillegg til en opplisting av sykdommer hvor den aktuelle parameteren er økt eller redusert. Boken blir i denne delen for massiv, og det er vanskelig å se hvilke sammenhenger som er viktige og hvilke som er uten særlig klinisk betydning. For eksempel beskrives aspartataminotrans-

ferase over vel tre sider, hvorav én angir i alfabetisk rekkefølge 288 årsaker til høy verdi. På ytterligere en side listes fortløpende 345 medikamenter som kan interferere med selve analysen.

I neste hovedavsnitt er det den omvendte historien. Her presenteres det over 200 sider ulike kliniske tilstander, og dertil hørende forventede endringer for utvalgte analyseparametere. Endringer er angitt med pil opp eller ned. Det er ingen gradering utover «økning» og «reduksjon», hvilket blir for enkelt og uspesifikt for flesteparten av sammenhengene mellom sykdom og analyse.

I den tredje delen tar forfatterne nok en gang for seg medikamentinterferens ved ulike analyser, i en liste med utgangspunkt i medikamentets generiske navn og piler som angir påvirkning av analyseparameter. Dette er samme informasjon som er gitt i omtalen av hver enkelt analyse. Undertegnede mener at informasjon om medikamentinterferens i noen sammenhenger er viktig, men at informasjonen gitt i denne boken både er for massiv og for lite spesifikk. Vi har bedre oppslagsbøker til slikt. Undertegnede har også mistanke om at det meste av denne informasjonen er hentet fra standardboken *Drug effects in clinical chemistry*. Den er det henvist til i «Acknowledgements».

Boken omfatter også et lite avsnitt om analyser i andre materialer enn det mest vanlige. Det er snakk om analyser i peritonealvæske, spytt, tårevæske, svette, synovialvæske osv. Dette finnes det lite informasjon om i litteraturen for øvrig og kunne vært svært nyttig hvis den var mer spesifikk. Det er angitt at laktat i synovialvæske er økt ved artritt, men dette har liten nytte når man ikke vet hva referanseverdiene er for denne analysen. Og det er ikke oppgitt. Det er i tabellform angitt referanseverdier for noen analyseparametere i uvanlige materialer, og det er nyttig informasjon.

Forfatterne av denne boken har hatt store ambisjoner og intensjoner med denne boken. Undertegnede mener at den er av liten verdi, både i klinisk hverdag og i en laboratorieavdeling, fordi informasjonen er for tettpakket og for lite spesifikk.

Tor-Arne Hagve
 Klinisk-kjemisk avdeling
 Rikshospitalet